

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 348

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-422-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Dyfuzja innowacji w regionach transgranicznych...	13
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Efekty produkcji gospodarstw w Polsce w odniesieniu do WPR w latach 2005-2008	22
Marek Chrzanowski: Wykorzystanie analizy przepływów międzygałęziowych do badania obszarów kooperacji w gospodarce regionu na przykładzie województwa lubelskiego	34
Paweł Dziekański: Metoda taksonomiczna w ocenie środowiskowej konkurencyjności powiatów województwa świętokrzyskiego.....	44
Monika Fabińska: Prorozwojowa gotowość polskich MŚP do absorpcji wsparcia w ramach nowej perspektywy programowej 2014-2020.....	54
Małgorzata Fronczek: Przewaga komparatywna Polski w handlu z Chinami w latach 1995-2012	66
Małgorzata Gasz: Reguły nowego modelu zarządzania gospodarczego na tle kondycji ekonomicznej państw Unii Europejskiej	76
Alina Grynia: Obciążenia fiskalne a konkurencyjność litewskich przedsiębiorstw	91
Anna Jankowska: Struktura obszarowa gospodarstw w krajach bałkańskich kandydujących do UE.....	103
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maciej Stępiński: Formy aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w kontekście strategii Europa 2020.....	112
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Podatek bankowy w krajach Unii Europejskiej – ocena implementacji	124
Dariusz Klimek: Transakcje offsetowe jako instrument polityki ekonomicznej w Polsce	134
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Kierunki działań Unii Europejskiej na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki	145
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Możliwości finansowania rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014-2020 w ramach Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej.....	157
Renata Lisowska: Wpływ otoczenia regionalnego na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rozwiniętych i zmarginalizowanych ...	172
Agnieszka Malkowska: Program INTERREG IV A jako instrument wspierania turystyki w województwie zachodniopomorskim	181
Arkadiusz Malkowski: Mały ruch graniczny jako element kształtowania współpracy transgranicznej.....	190
Natalia Mańkowska: E-administracja a efektywność sektora publicznego...	200

Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Koncepcja usprawnienia procesu ofertowania w przetargach publicznych.....	210
Elżbieta Izabela Misiewicz: Łączne opodatkowania dochodów małżonków – preferencja podatkowa wspierająca rodzinę.....	220
Andrzej Miszczuk: Dystans instytucjonalny jako uwarunkowanie rozwoju regionów przygranicznych.....	230
Karolina Olejniczak: Polityka klastrów w regionach jako wzmacnianie konkurencyjności MSP.....	239
Małgorzata Pawłowska: Wpływ kapitału zagranicznego oraz własności państwowej na zmiany konkurencji w polskim sektorze bankowym.....	249
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problem starzejącego się społeczeństwa w dokumentach strategicznych wybranych polskich województw	263
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Social issues in the program's documents of Polish political parties in the elections to the European Parliament of the VIII term.....	274
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy a ceny ziemi rolniczej na przykładzie wybranych państw z Unii Europejskiej	285
Piotr Podsiadło: Pomoc regionalna jako przykład dopuszczalnej warunkowo pomocy publicznej w Unii Europejskiej.....	297
Gabriela Przesławska: Instytucjonalne aspekty w aktualnej debacie ekonomicznej.....	309
Małgorzata Raczkowska: Nierówności ekonomiczne w krajach europejskich.....	319
Jarosław Ropęga: Ograniczenia małych firm w wykorzystaniu zewnętrznych źródeł wsparcia dla ich przetrwania	328
Jerzy Sokolowski: Strategie sprzedaży ofert turystycznych biur podróży.....	339
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Bariery rozwoju przedsiębiorczości sektora MSP na przykładzie województwa lubelskiego.....	349
Andrzej Szuwarzyński: Model DEA do oceny efektywności funkcjonowania publicznych uniwersytetów w Polsce	361
Dariusz Tłoczyński: Accessibility jako instrument kształtowania polskiego rynku usług transportu lotniczego	371
Agnieszka Tomczak: Konwergencja czy dywergencja – kierunki zmian w polityce monetarnej po 1999 r.	384
Adam Wasilewski: Skuteczność wybranych instrumentów finansowych wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich w Polsce....	394
Anetta Waśniewska: Potencjał społeczny gmin Zalewu Wiślanego w latach 2003-2012.....	404
Grażyna Węgrzyn: Źródła informacji dla działalności innowacyjnej w Unii Europejskiej.....	415

Lucyna Wojcieszka: Społeczna odpowiedzialność biznesu wybranych banków komercyjnych na świecie – ocena wymiarów CSR.....	424
Jarosław Wołkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013	437
Urszula Zagóra-Jonszta: Proces polonizacji górnośląskiego przemysłu w latach 30. XX wieku	449

Summaries

Franciszek Adamczuk: Diffusion of innovation in cross-border regions	21
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Effects of farms production in Poland with respect to the CAP in the period of 2005-2008	33
Marek Chrzanowski: The use of input-output analysis for the cooperation areas determination in regions on the basis of Lubelskie Voivodeship.....	43
Paweł Dziekański: Taxonomic method in the examination for environmental competitiveness of poviats of Świętokrzyski Voivodeship	53
Monika Fabińska: Pro-development readiness of Polish SMEs for absorption of support under the new programming perspective 2014-2020	65
Małgorzata Fronczek: Revealed Comparative Advantage of Poland in trade with China in the years 1995-2012	75
Małgorzata Gasz: Rules of the new economic model management against economic condition of the European Union states	89
Alina Grynia: Fiscal charges and competitiveness of Lithuanian enterprises	102
Anna Jankowska: The structure of holdings in the Balkan states candidating to the European Union	111
Elżbieta Jantoni-Drozdowska, Maciej Stępiński: Forms of activation of long-term unemployed in the context of the Europe 2020 strategy	123
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The bank tax: an assessment of implementation in the EU member states	133
Dariusz Klimek: Offsets – an instrument of economic policy in Poland	144
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: The European Union activities to improve the regions competitiveness.....	156
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Opportunities of financing the development of rural areas in the years 2014-2020 within the frames of cohesion policy and Common Agricultural Policy	171
Renata Lisowska: Impact of the regional environment on the development of small and medium-sized enterprises in developed and marginalised areas	180
Agnieszka Malkowska: The Program INTERREG IVA as an instrument to support tourism in the West Pomeranian Voivodeship	189

Arkadiusz Malkowski: The small cross-border movement as an element of the cross-border co-operation.....	199
Natalia Mańkowska: E-government and the efficiency of public sector	209
Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Concept of public procurement offering process improvement	219
Elżbieta Izabela Misiewicz: Joint taxation of spouses – tax allowance supporting family	229
Andrzej Mischczuk: Institutional distance as a condition for the development of cross-border regions	238
Karolina Olejniczak: Cluster policy in the regions as strengthening the competitiveness of SME	248
Małgorzata Pawłowska: The impact of foreign capital and state capital on competition in the Polish banking sector	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Aging population in strategic documents of selected Polish voivodeships	273
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problematyka społeczna w dokumentach programowych polskich ugrupowań politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego VIII kadencji ...	284
Robert Pietrzykowski: Economic development and agricultural land prices in selected countries of the European Union.....	296
Piotr Podsiadło: Regional aid as an example of permitted conditionally state aid in the European Union	308
Gabriela Przesławska: Institutional aspects in contemporary economic debate	318
Małgorzata Raczkowska: Economic inequality in the European countries ..	327
Jarosław Ropega: Limitations of small firms in using external sources of support for their survival	337
Jerzy Sokolowski: Strategies for the sale of tourist travel agencies offers	348
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Barriers to the development of enterprise of SMEs sector on the example of the Lublin Voivodeship ..	360
Andrzej Szuwarzyński: DEA model to evaluate the efficiency of the public universities in Poland.....	370
Dariusz Tłoczyński: Accessibility as an instrument for shaping Polish air transport market	383
Agnieszka Tomczak: Convergence or divergence – directions of the monetary policy development after the year 1999	393
Adam Wasilewski: Effectiveness of selected financial instruments supporting entrepreneurship development in rural counties of Poland	403
Anetta Waśniewska: Social potential of communities of the Vistula Lagoon in 2003-2012	414
Grażyna Węgrzyn: Sources of information on innovation within the European Union	423

Lucyna Wojcieszka: CSR of selected commercial banks in the world – dimensions of CSR ratings	436
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Lithuania citizens in the period between 2003 and 2013	448
Urszula Zagóra-Jonszta: The process of Polonization of Upper Silesian industry in the 30s of the twentieth century.....	458

Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka

Politechnika Lubelska

e-mails: m.sosinska-wit@pollub.pl; k.galazka@pollub.pl

BARIERY ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SEKTORA MSP NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Streszczenie: Przedsiębiorstwa sektora MSP pozwalają budować trwale podstawy wzrostu gospodarczego regionu, w którym funkcjonują. Tworzą najwięcej miejsc pracy, są elastyczne, łatwiej dostosowują się do oczekiwań klientów, a także do zmieniających się warunków gospodarowania. Przedmiotem niniejszego artykułu jest przedstawienie uwarunkowań rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz wskazanie barier i ograniczeń ich rozwoju. Ocena rozwoju przedsiębiorczości w sektorze MSP została sporządzona na podstawie informacji statystycznej zawartej w raportach i analizach Głównego Urzędu Statystycznego oraz badań ankietowych przeprowadzonych w 2013 r. w 242 podmiotach województwa lubelskiego. Zbadano subiektywne opinie właścicieli przedsiębiorstw na temat warunków funkcjonowania i ograniczeń rozwoju podmiotów w okresie 2010-2013.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, MSP, bariery rozwoju.

DOI: 10.15611/pn.2014.348.32

1. Wstęp

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) odgrywa istotną rolę w rozwoju polskiej gospodarki. Mimo licznych barier i ograniczeń rozwoju, charakteryzuje się wysoką dynamiką wzrostu. Obok funkcji gospodarczej, jaką niewątpliwie pełni, podkreśla się również znaczenie funkcji społecznej i ekonomicznej.

Aby sektor MSP mógł się jednak prawidłowo rozwijać, niezbędne jest stworzenie odpowiednich warunków: aktywnej polityki państwa i władz lokalnych promujących przedsiębiorczość.

Na działalność sektora MSP wpływa wiele różnych czynników ekonomicznych, społecznych, psychologicznych itd., które mogą być zarówno stymulatorem, jak i hamulcem jego rozwoju. Należy więc zidentyfikować i zdiagnozować uwarunkowania rozwoju MSP, aby z jednej strony zredukować bądź ograniczyć bariery rozwoju, z drugiej zaś wzmocnić wpływ czynników pozytywnych.

Wzrost zainteresowania polityką regionalną, dostęp do funduszy unijnych i różnych form wsparcia wzmocnił rolę małych i średnich podmiotów na rynku, dając wybranym jednostkom szansę na wzrost i rozwój.

Celem artykułu jest ocena barier rozwoju przedsiębiorczości sektora MSP na obszarze województwa lubelskiego w latach 2010-2013 oraz ich rola w kreowaniu lokalnej przedsiębiorczości. Podmiotem badań są wybrane losowo mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa działające na terenie województwa lubelskiego.

Przedmiotem badań zaś są subiektywne opinie mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, o czynnikach stymulujących rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Analizowanie znaczenia małych i średnich przedsiębiorstw pod kątem osiągniętych efektów obejmuje głównie wymiar jakościowy, lecz zawiera także charakterystyki ilościowe. Analiza została przeprowadzona na podstawie informacji statystycznej zawartej w raportach i analizach Głównego Urzędu Statystycznego oraz badań ankietowych przeprowadzonych w 242 mikro-, małych i średnich przedsiębiorstwach województwa lubelskiego.

2. Pojęcie przedsiębiorczości i bariery jej rozwoju

Obecnie w warunkach rozwijającego się rynku można zauważyć, że współczesną rzeczywistość kształtują w sposób ciągły i dynamiczny złożone procesy społeczne, gospodarcze, polityczne jak i kulturowe. Występujące wzajemne powiązania teorii i praktyki gospodarczej powodują, że bardzo trudno jest jednoznacznie zdefiniować pojęcie przedsiębiorczości. W dostępnej literaturze przedmiotu, niejednokrotnie podejmowano próbę odpowiedzi na pytanie, o istotę przedsiębiorczości.

W teorii ekonomii przedsiębiorczość definiowana jest jako swoista forma pracy lub jako czwarty (obok pracy, ziemi i kapitału) czynnik produkcji. Przedsiębiorczość zatem jest postawą człowieka, która przejawia się w inicjatywie zaradności i obrotności. To także twórczy niepokój, który nie pozwala zadowolić się stanem istniejącym i prowadzi do zmian, które składają się na rozwój nie tylko podmiotów gospodarczych, ale i całych gospodarek [Paździor 2011].

Jak wynika z przedstawionych definicji (por. tabela 1), zakres pojęcia przedsiębiorczości jest dosyć szeroki. Różnorodność definicji i wielość nurtów znaczeniowych pojęcia przedsiębiorczości skłania do wniosku, iż bardzo trudno, o ile jest to w ogóle możliwe, wyłonić uniwersalną jej definicję. Jak podkreśla B. Piasecki, wszystkie definicje podzielić można na trzy obszary, biorąc pod uwagę takie kryteria, jak: funkcje ekonomiczne przedsiębiorcy, jego cechy osobowe oraz sposób menedżerskiego postępowania [Piasecki (red.) 2001].

Tabela 1. Wybrane definicje przedsiębiorczości

Autor	Definicja
B. Belidon J.B. Say	Podkreślali szczególne znaczenie przedsiębiorcy w ramach systemu ekonomicznego, a tym samym zjawiska przedsiębiorczości. Zaproponowana przez nich definicja przedsiębiorcy wywodziła się z teorii ograniczoności zasobów i według niej przedsiębiorca to osoba, która przenosi zasoby ekonomiczne z obszaru o niższej wydajności, na obszar o wyższej wydajności i wyższym uzysku [Wawrzyniak 1998].
J. Schumpeter	Doszedł do wniosku, iż za przedsiębiorstwa należy uznać te podmioty gospodarcze, które analizują, a następnie realizują „nowe kombinacje” czynników produkcji i są aktywnymi uczestnikami tych procesów [Schumpeter 1960].
P. Drucker	Przedstawił podejście polegające na wprowadzaniu innowacji tworzących podstawy przyszłego biznesu, z najlepszym wykorzystaniem dostępnych zasobów. Przedsiębiorczość nie ogranicza się jedynie do sfery gospodarczej, chociaż się z niej wywodzi [Drucker 1992].
R.W. Griffin	Przedsiębiorczość oznacza uruchomienie przedsięwzięcia gospodarczego i wykonanie aktywnej roli w jego zarządzaniu [Griffin 1996].
S. Kwiatkowski	Przedsiębiorczość rozumiana przez wykorzystanie innowacji w celu przywrócenia równowagi pomiędzy rynkami lub fragmentami danego rynku [Kwiatkowski 2001].
K. Krajewski, J. Śliwa	Przedsiębiorczość to aktywność osób skorelowana z umiejętnością działania w poszukiwaniu i wdrażaniu nowych pomysłów, których rezultaty znajdują aprobatę na rynku i przynoszą oczekiwane efekty zarówno ich kreatorom jak i konsumentom [Krajewski, Śliwa 2004].
J. Machaczka	Przedsiębiorczość to całokształt działań związanych z uruchomieniem każdego nowego przedsięwzięcia [Machaczka 1999].
J.D. Antoszkiewicz	Przedsiębiorczość to działalność prowadząca do rozwoju i tworzenia [Kapusta 2006].
A. Paździor	Przedsiębiorczość to dynamiczny proces stopniowego tworzenia bogactwa. Bogactwo to tworzą jednostki, które podejmują zasadnicze ryzyko w wymiarze kapitału, czasu i kariery po to, by nadać wartość jakiemuś produktowi lub usłudze [Paździor 2011].
Global Entrepreneurship Monitor	Przedsiębiorczość to działania podejmowane przez jednostki, zespoły, jak również firmy w celu założenia nowych lub rozwinięcia działalności firm już istniejących [Bacławski i in. 2005].

Źródło: opracowanie własne na podstawie dostępnej literatury przedmiotu.

Poszczególne definicje przedsiębiorczości mają wiele cech wspólnych. Cechy charakterystyczne przedsiębiorczości to przede wszystkim:

- ekspansywność – chęć dorównania najlepszym i najsilniejszym, stawianie sobie ambitnych celów, by osiągnąć większe korzyści;
- innowacyjność – wprowadzanie i ciągle poszukiwanie twórczych ulepszeń.

Zagadnienie przedsiębiorczości podejmują w swoich badaniach naukowcy różnych dyscyplin naukowych nie tylko ekonomii, ale także socjologii, politologii czy psychologii. Psycholodzy traktują przedsiębiorczość jako zbiór cech psychicznych jednostki uznawanej za przedsiębiorczą.

Postawy przedsiębiorcze w Polsce napotykać różne problemy, których skutkiem staje się zahamowanie rozwoju sektora MSP. Lista barier jest dosyć długa. Niezadowolenie na pewno może budzić fakt, iż lista problemów w każdym roku jest taka sama. Samo zjawisko istnienia barier ograniczających i utrudniających rozwój oraz aktywność MSP zostało już wielokrotnie opisane i tak B. Bejowska wymienia bariery finansowe, rynkowe, prawne, społeczne i informacyjne [Strużycki 2002]. W innym opracowaniu przygotowanym przez Euro Info Center mowa jest o barierach fizycznych, technicznych, fiskalnych, informacyjnych, kompetencyjnych i finansowych [Stachowiak].

Biorąc pod uwagę głównie przedsiębiorstwa o średnim poziomie zastosowania nowoczesnych (innowacyjnych) technik, ich podstawowym problemem w rozwoju jest brak kapitału. Natomiast przedstawiciele przedsiębiorstw wysokiej techniki, za największą barierę swojego rozwoju uważają również brak kapitału i niską stabilność finansową. Pozostałe czynniki odgrywają już drugorzędną rolę. Jednak nie należy ich pomijać dokonując oceny rozwoju przedsiębiorczości na danym obszarze [Markowski, Zaleski 2005].

3. Sektor MSP województwa lubelskiego na tle kraju i poziom jego rozwoju

Województwo lubelskie nie należy do grupy najsilniejszych gospodarczo regionów w Polsce. Biorąc pod uwagę udział w krajowym PKB, który wyniósł 3,83% w 2011 r., region plasuje się dopiero na 10 miejscu w kraju. Wprawdzie spośród wszystkich województw „ściany wschodniej” lubelskie wypada pod tym względem najlepiej, wciąż jednak daleko mu do krajowego lidera, jakim jest – niezmiennie – województwo mazowieckie. W okresie ostatnich kilkunastu lat udział regionu w krajowym PKB obniżył się. Choć tempo rozwoju gospodarczego w regionie na przestrzeni wielu lat było słabsze niż w kraju, to w ostatnich kilku latach można zaobserwować w tym zakresie korzystne zmiany (por. tabela 2) [Raport o stanie..., 2012].

Tabela 2. Produkt krajowy brutto w województwie lubelskim na tle kraju

Wyszczególnienie	2005	2007	2008	2009	2010	2011
PKB ogółem (w mln zł)	38 487	45 504	50 297	51 154	54 055	58 544
Udział w kraju (w %)	3,91	3,87	3,94	3,80	3,82	3,83
PKB na 1 mieszkańca (w zł)	17 637	20 979	23 249	23 393	24 778	26 919
Udział w średniej krajowej (w %)	68,45	67,95	69,47	66,96	67,37	67,87
Dynamika PKB rok poprzedni 100%	102,0%	105,4%	106,5%	99,3%	103,8%	104,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL – Banku Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/> (8.04.2014).

Ludność województwa lubelskiego stanowi 5,7% ludności kraju, a obszar ten charakteryzuje się ujemnym przyrostem naturalnym. Stopa bezrobocia w regionie reaguje na zmiany stopy bezrobocia w kraju, chociaż w każdym okresie jest w województwie lubelskim wyższa od średniej krajowej [Raport..., 2012].

W 2013 r. w województwie lubelskim według rejestru REGON działalność gospodarczą prowadziło ponad 128 tys. osób fizycznych (4,32% wszystkich osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w kraju), co stanowiło o 1,89% więcej niż w 2012 r.

Jednym z kluczowych wskaźników ilustrujących poziom zaawansowania lokalnej gospodarki jest liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, jak również liczba podmiotów zarejestrowanych i wyrejestrowanych na 10 tys. ludności (por. tabela 3).

Tabela 3. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w województwie lubelskim na tle kraju

Wyszczególnienie	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	684	699	715	724	753	746	767
Udział w średniej krajowej (w %)	72,15	72,29	72,59	73,80	74,19	74,30	74,32
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	51	59	63	69	81	67	72
Udział w średniej krajowej (w %)	73,91	76,62	75,90	75,00	77,88	74,44	77,42
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	48	53	48	59	46	74	51
Udział w średniej krajowej (w %)	85,71	82,81	75,00	62,77	74,19	74,00	78,46
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób	8,6	8,6	8,8	8,9	9,3	9,1	9,3
Udział w średniej krajowej (w %)	75,44	75,44	75,86	78,07	78,15	78,45	78,15

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL – Banku Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/> (8.04.2014).

Powyższe informacje ukazują poziom nasycenia przedsiębiorczością na danym obszarze, a jednocześnie pozwalają zobrazować zdolność jednostek samorządu lokalnego do tworzenia sprzyjających warunków rozwojowych oraz przyciągania zewnętrznych inwestorów [Bronisz, Kuć-Czajkowska 2013].

Dane w tabeli 3 pokazują, że poziom tych wskaźników w województwie lubelskim jest średnio o 25% niższy od średniej krajowej.

Powstawaniu i rozwojowi przedsiębiorstw niezbędne są środki finansowe, stanowiące źródło finansowania ich działalności. Badania wykazują, że przedsiębiorstwa sektora MSP finansują swoją działalność przede wszystkim kapitałem włas-

nym, a w dalszej kolejności kredytem kupieckim czy innymi krótkoterminowymi zobowiązaniami [MSP..., 2011].

Analiza nakładów inwestycyjnych w latach 2012 w porównaniu z 2009 r. wykazała ich wzrost o 35,8% w województwie lubelskim, podczas gdy w kraju wynosił on tylko 7,7%. Zarówno w mikro-, jak i w małych przedsiębiorstwach nakłady te spadły w analizowanym okresie: w mikroprzedsiębiorstwach o 13,8% (w kraju wzrosły o 11,5%) i małych o 3,9% (w kraju wzrosły o 10%). Co spowodowało odpowiedni spadek ich udziału w nakładach krajowych (tabela 4).

W analizowanym okresie w województwie lubelskim wzrost nakładów ponad średnią dla kraju wystąpił w przedsiębiorstwach średnich i dużych.

Tabela 4. Nakłady inwestycyjne wg klas wielkości przedsiębiorstw (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
Ogółem	3 983 943	4 873 404	6 000 951	5 410 097
Udział w średniej krajowej (w %)	2,77	3,43	3,72	3,49
W tym: małe	1 487 656	1 475 061	2 020 432	1 429 676
Udział w średniej krajowej (w %)	3,89	3,54	4,30	3,43
Mikroprzedsiębiorstwa	937 569	870 367	1 354 030	807 747
Udział w średniej krajowej (w %)	4,29	3,50	4,79	3,31
Średnie	850 844	866 932	1 110 643	1 046 647
Udział w średniej krajowej (w %)	2,76	2,93	3,29	3,19
Duże	1 645 443	2 531 411	2 869 876	2 933 774
Udział w średniej krajowej (w %)	2,20	3,58	3,57	3,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL – Banku Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/> (8.04.2014).

W tabeli 5 zaprezentowano całkowitą wartość zakończonych projektów dofinansowywanych ze środków Unii Europejskiej województwa lubelskiego na tle kraju.

Tabela 5. Wartość całkowita zakończonych projektów dofinansowywanych ze środków Unii Europejskiej w Polsce i województwie lubelskim w mln zł

Wyszczególnienie	W Polsce			W tym: w woj. lubelskim		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Wartość ogółem	37 738,05	71 503,80	119 153,62	2 835,25	5 138,06	7 755,24
W tym: budżet państwa	1 974,11	3 806,46	6 151,93	180,40	287,22	407,77
Budżet jednostek samorządu terytorialnego	3 749,82	6 568,60	9 110,68	322,94	547,44	752,16
Inne krajowe środki publiczne	333,26	731,18	1 627,94	20,50	83,89	161,99
Środki prywatne	5 761,74	11 286,88	19 019,38	356,25	615,25	878,49
Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej	21 293,30	39 281,28	63 001,38	1 706,14	3 114,08	4 704,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL – Banku Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/> (8.04.2014).

W roku 2013 r. w porównaniu z 2011 r. wartość środków ogółem przypadających na projekty zakończone wzrosła w Polsce o 216%, ale w województwie lubelskim już tylko o 174%. Wartość udziału środków przypadających na województwo lubelskie w stosunku do środków ogółem spadła w związku z tym o 7,51% w 2011 r. do 6,51% w 2013 r.

Do województwa lubelskiego trafia zdecydowanie mniej środków niż średnio do innych województw z programów krajowych UE, w których trzeba konkurować z wnioskodawcami z całej Polski (dysproporcja ta jest najbardziej widoczna w przypadku POIG), co może świadczyć o niewielkiej zdolności lub motywacji podmiotów z województwa lubelskiego do konkutowania o wsparcie na poziomie kraju. Wartość otrzymanej pomocy w województwie lubelskim we wszystkich realizowanych programach kształtuje się na poziomie prawie 16 336,83 mln zł.

4. Charakterystyka próby badawczej

W celu przeanalizowania barier rozwoju przedsiębiorczości sektora małych i średnich podmiotów, badaniami objęto 242 jednostki gospodarcze na terenie województwa lubelskiego – z tego prawie 166 jednostek prowadzących działalność gospodarczą (68,60% badanych podmiotów), 69 spółek (28,51%) oraz 7 spółdzielni (2,89%).

Wśród przebadanych spółek ankietyzacji poddano 7 spółek akcyjnych (10,14%), 30 z ograniczoną odpowiedzialnością (43,48%), 13 spółek jawnych (18,84%), 8 spółek cywilnych (11,59%), 2 spółki partnerskie (2,90%) i 9 innych (13,04%).

Najliczniejszą grupę badanych przedsiębiorstw stanowiły podmioty, dla których czas powstania działalności to okres 1991-1999 (ponad 30%). W latach 2006-2010 założonych zostało 23,97% podmiotów, a w okresie 2011-2014 – 16,53%. W latach 2000-2005 odsetek zarejestrowanych podmiotów, które zostały objęte badaniem kształtował się w granicach około 18%. Reszta podmiotów to firmy działające przed 1990 rokiem.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, największą popularność w grupie przebadanych jednostek zdobyły przedsiębiorstwa działające w branży usługowej (109 firm – ponad 45%). Na drugim miejscu ukształtowały znalazły się jednostki handlowe (61 firm – ponad 25%), a na trzecim połączenie tych dwóch najpopularniejszych, czyli działalność handlowo-usługowa (28 firm – prawie 12%). Firm produkcyjnych było 8,68%, a produkcyjno-handlowych 4,96%.

Pośród ankietowanych przedsiębiorstw dominowały zarówno w momencie powstania, jak i w późniejszych okresach mikro i małe jednostki gospodarcze.

5. Bariery rozwoju przedsiębiorczości małych i średnich przedsiębiorstw na podstawie badań ankietowych

Polscy przedsiębiorcy muszą walczyć nie tylko o przetrwanie na rynku krajowym, ale o silną pozycję na arenie międzynarodowej. Jedynym sposobem na poprawianie swojej rangi jest dynamiczny rozwój. Niestety, hamowany jest on istniejącymi barierami. Dla dużych firm, lepiej wyposażonych w narzędzia pozwalające łatwiej je przezwyciężać, bariery te nie są tak uciążliwe jak dla MSP [*Raport z wyników...*, 2013].

Z raportu zamieszczonego na Favore.pl wynika, że główną barierą ograniczającą rozwój sektora MSP są wysokie podatki (90,6%). Drugą istotną barierą są także ograniczenia prawno-administracyjne (81,2%), a co się z tym wiąże ograniczony dostęp do środków unijnych. Bariery, której również nie można pominąć tworząc listę ograniczeń dla MSP, jest oddziaływanie silnej (czasami nawet nieuczciwej) konkurencji (66,7%). W badaniach jako bariery są wymieniane: trudności z dostępem do kredytów bankowych (70,90%), nieściągalność długów (67,10%), nieuczciwa konkurencja (66,70%), brak odpowiedniej infrastruktury (56,90%), niedobór pracowników (54,30%) i niski popyt na rynku (51,30%).

Wśród barier wskazanych przez mniej niż połowę respondentów wymieniane były: przymus stosowania kas fiskalnych, wysoka inflacja, przestarzałe technologie i sprzęt, brak pomocy ze strony lobbystów, ograniczony dostęp do informacji (Favore.pl).

Barier rozwoju lokalnej przedsiębiorczości należy upatrywać także w trudnościach jednostek gospodarczych w dostępie do kredytów bankowych. Ograniczeń w korzystaniu z kredytów bankowych, można szukać zarówno po stronie banków, jak i po stronie podmiotów ubiegających się o tę formę finansowania działalności. Badanie przeprowadzone na rzecz Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych (PKPP Lewiatan) wykazało następujące bariery przy korzystaniu przez jednostki sektora MSP z kredytów bankowych: wysokość wymaganych zabezpieczeń i oprocentowania kredytów, niechęć banków do udzielania kredytów wynikająca z wyższego ryzyka, brak atrakcyjnej oferty, wysokość prowizji, biurokracja związana z aplikowaniem o kredyt i koszt przygotowania wniosku kredytowego [Starczewska-Krzysztożek 2007].

Wyniki te jednoznacznie wskazują, że główne bariery we współpracy mniejszych jednostek z bankiem związane są z zapewnieniem zabezpieczeń kredytu czy wysokością oprocentowania. Nie bez znaczenia pozostaje także podejście banków do współpracy z sektorem MSP.

Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 242 podmiotach województwa lubelskiego stwierdzono, iż zaledwie 112 podmiotów (co stanowiło 46,28%) wskazało, że ma sprecyzowane plany odnośnie do długoterminowych działań inwestycyjnych. Planowany poziom wydatków inwestycyjnych, staje się także

czynnikami służącym do oceny działań rozwojowych podmiotów sektora MSP. Natomiast 71 przedsiębiorstw (29,34%) wiąże swoje działania rozwojowe z wprowadzeniem innowacji. Jednak nadal na niskim poziomie pozostaje działalność badawczo-rozwojowa jednostek funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Zaledwie 11 respondentów (4,55%) przyznało, iż prowadzi tego typu działalność.

Tabela 6. Działania rozwojowe małych i średnich firm województwa lubelskiego

Wyszczególnienie	Działalność produkcyjna	Działalność handlowa	Działalność usługowa
Czy w okresie ostatnich trzech lat firma realizowała działania rozwojowe?(udział %)			
tak	76,60	71,82	80,00
nie	23,40	28,18	20,00
Jeśli tak, to jakiego rodzaju były to działania rozwojowe (udział %)			
wprowadziła nowe produkty	32,00	44,44	47,37
uruchomiła nowe sposoby wytwarzania	22,67	8,73	5,79
inwestycje w środki trwałe	36,00	34,13	38,42
inwestycje w nieruchomości	9,33	12,70	8,42
Proszę określić dynamikę rozwoju przedsiębiorstwa w okresie ostatnich trzech lat (udział %)			
W stosunku do głównych konkurentów była – wyższa	40,43	27,27	28,00
porównywalna	48,94	56,36	63,33
niższa	10,64	16,36	8,67
W stosunku do branży, w której działa była wyższa	21,28	21,82	23,33
porównywalna	63,83	62,73	63,33
niższa	14,89	15,45	13,33
W stosunku do oczekiwań właścicieli/kierowników najemnych była – wyższa	12,77	18,18	25,33
porównywalna	68,09	62,73	62,67
niższa	19,15	19,09	12,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w MSP województwa lubelskiego w okresie listopad 2013 – styczeń 2014.

Pozytywnym zjawiskiem jednak wydaje się fakt, iż w wyniku zadanego pytania o realizację działań rozwojowych w przedsiębiorstwie – niezależnie od profilu prowadzonej działalności (produkcja, handel czy usługa), większość respondentów odpowiedziało pozytywne – co oznacza, że średnio 76% przebadanych jednostek realizuje działania zmierzające do ich rozwoju, a tym samym poprawy lokalnej przedsiębiorczości. Analizując dalej działalność sektora MSP województwa lubelskiego, okazało się, że średnio około 40% wszystkich dokonanych wydatków o charakterze rozwojowym w mikroprzedsiębiorstwach to właśnie nakłady na środki trwałe produkcyjne bądź na wprowadzenie nowych produktów czy usług. (por. tabela 6). Ponadto przebadane mikrojednostki systematycznie inwestowały w środki transportu. Najmniejsze zainteresowanie drobnych przedsiębiorców zdobyły in-

westyje w nieruchomości. W grupie przebadanych mikroprzedsiębiorców w ogóle nie wystąpiły wydatki na wartości niematerialne i prawne.

Pozytywnym zjawiskiem wydaje się także fakt, iż w wyniku zadanego pytania o dynamikę rozwoju przedsiębiorstwa w okresie ostatnich trzech, w ocenie samych przedsiębiorców, w stosunku do głównych konkurentów, branży czy oczekiwań właścicieli (kierowników) występuje ona nadal na porównywalnym poziomie.

W badaniu kondycji finansowej przedsiębiorstw na Lubelszczyźnie duże znaczenie przypisano kwestii nakładów inwestycyjnych (rozwojowych), które jak wskazano wcześniej, mają relatywnie wysoki poziom. Firmy mają problem z uzyskaniem środków nie tylko na kontynuowanie rozpoczętych inwestycji, ale także na finansowanie bieżącej działalności. Dokonując analizy źródeł finansowania inwestycji, okazało się, że głównym źródłem finansowania działalności inwestycyjnej są kredyty i pożyczki (51,85%), pożyczki od instytucji specjalizujących się w pożyczkach dla małych i średnich firm (29,63%), dotacje z budżetu państwa (16,05%) oraz dotacje unijne (2,47%).

Dotacje unijne wskazywane było jako ostatnie źródło finansowania działań rozwojowych, czego przyczyną są niewątpliwie problemy związane z dokumentacją (32,26%), nadmiernie rozbudowaną strukturą wniosku (16,13%) czy też zbyt długim czasem oczekiwania na uzyskanie dotacji (30,65%), problemy z uzyskaniem informacji (8,87%), konieczność posiadania wkładu własnego (11,29%).

6. Zakończenie

Przeprowadzona analiza oraz prognozowany kierunek i charakter zmian jednoznacznie wskazują na rolę, jaką spełnia sektor MSP w rozwoju gospodarczym kraju. Polskie przedsiębiorstwa nie mają takich warunków rozwoju, jak ich konkurenci z innych krajów UE. Nie powinno więc dziwić, że polscy przedsiębiorcy są nastawieni krytycznie wobec dokonań rządu i samorządów, mimo że wprowadzane są konsekwentnie pewne ułatwienia. Przedsiębiorcy dostrzegają zmiany, ale ich tempo oceniają jako niezadowalające.

Do najważniejszych ograniczeń rozwoju przedsiębiorczości w regionie, wskazywanych przez respondentów, należą: wysoka konkurencyjność ze strony dużych przedsiębiorstw i rynków zagranicznych, złożoność przepisów prawnych, w tym systemu podatkowego, zatory płatnicze, brak tanich źródeł finansowania działalności i wysokie koszty funkcjonowania.

Ważnym narzędziem wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w UE jest pomoc finansowa z unijnych środków strukturalnych. Największy udział w strukturze wykorzystania środków na finansowanie poszczególnych instrumentów wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w UE ma pomoc finansowa z unijnych środków strukturalnych.

W celu zniesienia barier, przed którymi stają małe i średnie przedsiębiorstwa, a także poprawy efektywności ich działania zarówno na szczeblu Unii, jak i po-

szczególnych krajów, wprowadzono wiele programów wspierających ich działalność. Ich głównym celem jest poprawa dostępu małych jednostek gospodarczych do źródeł finansowania. Niewątpliwie pozytywnym zjawiskiem jest wysoki procent wydatków w ramach Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego, co jest korzystne dla realizacji strategii regionu. Planuje się, iż latach 2007-2015 do województwa lubelskiego trafi 3 106,44 mln euro w ramach działań objętych Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015. Wartość dofinansowania unijnego, obejmująca środki w ramach Narodowej Strategii Spójności oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, szacowana jest na 2 579,63 mln euro. Udział środków krajowych szacowany jest na kwotę 526,81 mln euro [*Fundusze unijne...*].

Literatura

- Baclawski K., Koczerga M., Zbierowski P., 2005, *Studium przedsiębiorczości w Polsce w roku 2004 Raport GEM Polska*, Fundacja Edukacyjna Bachalski, Poznań.
- BDL – Banku Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/> (8.04.2014).
- Bronisz U., Kuć-Czajkowska K., 2013, *Działalność Jednostek Samorządu Terytorialnego województwie lubelskim w latach 2004-2011. Analizy statystyczne*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin.
- Drucker P.F., 1992, *Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa.
- Fundusze unijne dla województwa lubelskiego w latach 2007-2015*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/pdf> (8.04.2014).
- Griffin R.W., 1996, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kapusta F., 2006, *Przedsiębiorczość – teoria i praktyka*, Wydawnictwo PASSAT, Poznań – Wrocław.
- Krajewski K., Śliwa J., 2004, *Lokalna przedsiębiorczość w Polsce. Uwarunkowania rozwoju*, Wyd. Naukowe Wydziału Zarządzania UW, Warszawa.
- Kwiatkowski S., 2001, *Przedsiębiorczość intelektualna a trwały rozwój gospodarczy europejskich krajów posocjalistycznych*, Wyd. Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa.
- Machaczka J., 1999, *Cykl życia organizacji (model Quinna – Camerona)*, [w:] *Prace z zakresu przedsiębiorczości*, RED. Zeszyty Naukowe nr 529, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków.
- Markowski K., Zaleski Z., 2005, *Przedmiotowe i podmiotowe uwarunkowania oraz perspektywy rozwoju innowacji małych i średnich przedsiębiorstw na przykładzie województwa lubelskiego*, Wyd. KUL, Lublin.
- MSP pod lupą. Raport*, Europejski Program Modernizacji Polskich Firm, http://www.efl.pl/finansowanie/EFL_Raport_MSP_pod_lup.pdf. (8.04.2014).
- Paździór A., 2011, *Przedsiębiorczość – jak pozyskać kapitał*, Politechnika Lubelska, Lublin.
- Piasecki B. (red.), 2001, *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*, Wydawnictwo PWN, Warszawa – Łódź.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2011*, 2012. PARP, Warszawa.
- Raport z wyników ankiety przeprowadzonej podczas II Forum Przedsiębiorców Grant Thornton*, Grudzień 2013.
- Schumpeter J.A., 1960, *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa.
- Stachowiak M., *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w okresie przedakcesyjnym*, [w:] *Polskie przedsiębiorstwo na drodze do integracji z Unią Europejską*, Euro Info Center, www.lczfr.lublin.pl/eic_bariery_rozwoju.html.

- Starczewska-Krzysztozek M., 2007, *Konkurencyjność sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2007*, PKPP Lewiatan, Warszawa.
- Strużycki M., 2002, *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem. Uwarunkowania europejskie*, Difin, Warszawa.
- Wawrzyniak B., *Przedsiębiorczość – legitymacja do przyszłości*, „Przegląd Organizacji” 1998, nr. 7.
- Wojtowicz D., Kupiec T., 2012, *Ocena wykorzystania środków UE w rozwoju regionu 2004-2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Warszawa.

BARRIERS TO THE DEVELOPMENT OF ENETRPRISE OF SMES SECTOR ON THE EXAMPLE OF THE LUBLIN VOIVODESHIP

Summary: Enterprises of SMEs allow to build lasting foundations for the economic growth. They create the most jobs, are flexible, easily adaptable to customer expectations, as well as to changing economic conditions. The subject of this article is to provide conditions for the development of small and medium-sized businesses, and an indication of barriers and constraints to their development. The review of the development of entrepreneurship in the SME sector has been prepared based on surveys conducted in 242 entities in the Lublin Voivodeship in 2013. The subjective opinions of business owners on the operating conditions and constraints to development entities in the period 2010-2013 have been examined.

Keywords: entrepreneurship, SMEs, development barriers.